

מעדני כת

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת שופטים תשפ"א שנה שלישית גליון 101

בענין סיים ברכה אמצעית של מוסף בר"ח שחל בחול מקדש השבת וישראל וראשי חדשים האם חוזר

ולכאורה קשה אמאי לא הוי הפסק במה שאמר בתוך הברכה דבר שאינו מותכן הברכה וע"כ צ"ל דכל שמוסיף שבח בברכתו אינו הפסק אע"פ שאינו מן הברכה וא"כ הכי נמי כשאמר מקדש השבת אינו הפסק הגם שלא היה צריך לומר אלא מקדש ישראל ור"ח משום שאינו אומר שהיום הוא שבת אלא שד' יתברך מקדש את השבת והוא אמת אלא שהיום אינו שבת, ואם היה אומר השבת הוזה בחתימת הברכה אפשר שאינו מצטרף להשבת של הברכה משום שאינו אמת והוי הפסק בתפלה אבל כל שלא אמר אלא דברים שהם שבח ואינו שקר מצטרף להברכה ואינו הפסק.

והנה הני אחרונים דס"ל שכל שהזכיר מאורע שאר ימים בתפלה הוא הפסק דהוי כסח בתפלתו נראה שאינו אלא כשהוא שקר בתפלתו בזה הוא דהוי הפסק אבל בלא"ה אינו הפסק גם כשאנו מעניין התפלה.

שהרי ביאר הט"ז סימן קח ס"ק יב אמאי באמר אתה חוננתנו במוצאי שבת בתפלה השניה אינו הפסק בתפלתו אע"פ שלא היה צריך לאומרו משום דהבדלה שייכא כל השנה דהא בשעת הבדלה אנו אומרים אפי' מה שלא שייך לעת הבדלה של אותה שעה כגון במוצאי י"ט הוא מזכיר של שבת כדאמר' סדר הבדל' הוא מונה ה"ג הוא מונה באתה חוננתנו ממה שחנן הוא ית' את עמו וזו ג"כ מן החנינה שחלק להם ביניהם להבדיל בין דבר לדבר אלא שתקנו להזכיר זו בזמן הבדלה ע"כ אין בזה הפסקה משא"כ באומר בימות החול מה ששייך לפסח אין לך הפסק גדול מזה, וא"כ כל הני דפליגי על השו"ע אינו אלא בהפסק שהוא שקר בתפלתו אבל שבח בעלמא אינו הפסק.

והנה בפרי מגדים באשל אברהם סימן תפז ס"ק א' כתב במי שחתם מקדש השבת וזכר תכד"ד וחתם מקדש ישראל והזמנים יצא וכתב בפמ"ג וז"ל משמע דזוקא שאמר "מקדש" ישראל והזמנים, הא חזר ואמר ישראל והזמנים בלא מקדש אין כלום, דמשמע דקאי אמה שאמר מקדש השבת ישראל והזמנים, ואין היום שבת, עכ"ל, ומדבריו נראה דלא מהני להוסיף שבח באמצע הברכה אלא אם תיקן מה שקלקל תכ"ד.

בעניין גרמא בהורדה מן האילן וגרמא ברפואה בשבת

דגם שמניד האילן בגרמא בעלמא אסור וחשיב משתמש באילן כ"ש ככוונתו להניד האילן שאסור ופשוט.

יבואר אם אסור דרך הלוכו להניד הענפים

והנה במ"ב שם כתב וז"ל ולהשען באילן אם האדם בריא מותר ותש כח אסור והטעם דאדם בריא אינו סומך עליו אלא מעט ולא מקרי משתמש במחובר אבל תש כחו צריך לסמוך בכל כחו עליו ומקרי משתמש במחובר ואסור וה"כ שאינו מנידו אבל כשמנידו אפילו בבריא אסור דזה גופא שמוש הוא, עכ"ל, ומש"כ דכשמנידו אסור מקורו מהש"ס היינו גמ' הנ"ל שכל שמנידו אסור, ומבואר דלהניד האילן הוא שמוש באילן.

והנה ברמ"א כתב שמותר ליגע באילן ובלבד שלא ינידו, ובגמ"ז כתב שהאיסור כשמנידו אסור משום מוקצה, ונראה שאע"פ שנתבאר שכל שמנידו חשוב משתמש באילן מ"מ כל שאינו משתמש באילן אלא נוגע בו ומנידו אינו אסור אלא משום מוקצה, וראיתי מי שעורר שאסור דרך הלוכו להניד ענפי האילן משום משתמש באילן ולכאורה בזה שהולך ומניד הענפים אינו אסור אלא משום מוקצה ודרך הלוכו מותר לכולי עלמא וצ"ע.

והנה במקום צערא יכול לומר לעכו"ם להורידו מן האילן דהוי שבות דשבות במקום צערא, ויש לעיין במקום שאין לו מקום לישון וצריך לישון בבית חברו אם חשיב ככבוד הבריות ומותר לעבור על איסור דרבנן ובכל דבר צריך להתיישב מה חשיב כבוד הבריות להחיר איסור דרבנן בשביל.

ונשאלתי עוד במי שעקצו יתוש ורפואתו להניח חומץ על מכתו אם יכול להניח החומץ על ידו שלא במקום מכתו וישפך על מכתו, ונראה דשרי כמבואר בשו"ע סימן שכ"ח סעיף כב מעבירין גלדי המכה וסכין אותה בשמן אבל לא בחלב, מפני שהוא נימוח, ואפילו בגמר מכה דליכא אלא צערא, שרי, אבל אין נותנין עליה שמן וחמץ מעורבים יחד, ולא ע"ג מוך ליתנו עליה, אבל נותן הוא חוץ למכה ושותת ויורד לתוכה, עכ"ל, ומבואר דשרי לרפואת בכה"ג.

ונשאלתי בר"ח שחל באמצע שבוע וחתם במקדש ישראל מקדש השבת וישראל ראשי חדשים האם חוזר משום שהזכיר את השבת בחול.

הנה בשו"ע סימן ק"ח סעיף יב כתב וז"ל הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפלה, שלא בזמנה, לא הוי הפסקה, ובמ"ב שם כתב דרוב האחרונים חולקים בזה דהוי כסח בתפלתו וחוזר, אבל כתב בשם החי' אדם שאם סיים הברכה אינו חוזר לראש דבדיעבד סמכין על הרשב"א דס"ל שאינו חוזר וכמו דס"ל בסח שאינו חוזר אלא דס"ל בסח במזיד חוזר לראש דהרבה אחרונים כתבו דבסח במזיד קנסוהו לחזור לראש, ובאמת בשו"ע סימן ק"ד ס"ו כתב דבסח בתפלתו אינו חוזר אלא בשהיה כדי לגמור את מילה אבל בלא"ה הסיחה אינה הפסק בתפלתו ואין צריך לחזור לראש התפלה, ונראה דהמ"ב מסכים לזה דכל שלא סח במזיד אינו חוזר לראש יעו"ש בבה"ל.

אמנם יעו"ן בנשמת אדם כלל כ"ה אות ב' שכתב וז"ל שכתב בא"י בברכה ארוכה אבל בברכה קצרה כתבתי בכלל ה' סי' י"ג דדבור הוי הפסק דתיכף כשאמר בא"י ודיבר כבר סיים ברכה וכמו שכתב הרשב"א ע"ש, ולפ"ז יש לומר דבסיום הברכה אם הוסיף מקדש השבת כיון שאינו שבת הוי כסח באמצע ברכה קצרה וצריך לחזור ולהתפלל והערה זו שמעתי מידידי הגאון ר' דובער הכהן שליט"א.

יבואר דגם אם סח באמצע חתימת הברכה הוא קלקול בברכה וחוזר אבל בהזכיר מקדש השבת אינו חוזר

אמנם נראה דגם בזה אינו חוזר דהנה בחתם מקדש השבת ובתכד"ד חתם ישראל והזמנים, נסתפקו בגמ' אליבא דהתוס' והראשונים אם מהני תיקון ואפי' אם בתחלה חשב שהוא שבת, מסקנת המג"א בסיומן תפ"ז שאינו חוזר, ולכאורה הוי הפסק בברכתו ולמה מהני, וכתב הרשב"א בשו"ת חלק א' סימן ל"ה דהוי כברכה ארוכה שמוסיף בשבחה ולכן גם אם אמר בורא פרי העץ בורא פרי האדמה בתכד"ד יצא.

ונשאלתי במי שזרק מפתחות ביתו בשבת מביתו לחצירו ונפל על עץ ואינו יכול להורידו מן העץ שהרי אסור להשתמש באילן, שהרי גם להוריד מן העץ נחשב למשתמש באילן, כמבואר ריש סימן של"ו, ונסתפק אם יכול לזרוק דבר מה על האילן כדי לנענע אותו כדי שיפלו המפתחות מן האילן לארץ.

ולכאורה אי אפשר להתירו אע"פ שהוא מוריד המפתחות על ידי נענוע האילן דהנה בשבת דף קנ"ה ע"א איתא שאם היתה כלכלה דחוקה על האילן אע"פ שהשמוש בכלכלה מותר אך אם מניד את האילן אסור, וחזו"ן שאף שעצם השמוש בכלכלה מותר משום שהוא צדדים וס"ל לרובא דצדדים מותרים אבל אם גורם לתנועה באילן אסור, וחזו"ן דלהניד האילן אסור אפי' מן הצד וא"כ הכי נמי נראה דגם במניד האילן בכוחו נמי אסור.

ונראה לכאורה שגם בגופו אסור להניד האילן, שלא התירו בגופו אלא טלטול מוקצה אבל להשתמש באילן אסור.

וראיתי להביא ראיה שגם טלטול בגופו באילן אסור מגמ' עירובין ל"ד ע"ב שאמרו שם שאם הניח עירוב על גבי אילן לא הוי עירוב שהרי בבין השמשות לא יכול לקחת את העירוב משום שאסור חכמים להשתמש באילן ולכן אף אסור לטול מהאילן, ולכאורה אם היה היתר לטלטל בגופו הרי יכול להפיל מעל האילן את העירוב ע"י ראשו או רגלו וכיון שיש לו דרך לאכול העירוב שפיר הוי שביתתו שבייתה ומוכרח שגזרו גם על טלטול האילן בגופו ולהכי לא הוי עירוב עירוב וא"כ בכל גוונא שמניד האילן אסור בשבת ולהכי גם בגוונא דידן אסור.

והנה הוא מבואר להדיא במג"א שהובא במ"ב סימן של"ו דהנה בשולחן ערוך סימן שלו סעיף ג' כתב בעניין האיסור להשתמש באילן וז"ל ואם נעץ בו יתד ותולה בו כלכלה, היתר נקרא צדדין והכלכלה כצדי צדדין, עכ"ל, והיינו דצדי צדדין מותרין בשמוש ובמשנה ברורה שם ס"ק סג כתב וז"ל ואם פי הכלכלה צר דכשנטל חפץ מן הכלכלה מניד האילן אסור בכל ענין מפני שיע"ז משתמש באילן, עכ"ל, וחזו"ן כמשנתי

בעניין דלת שחקוק עליו עבודה זרה שלא עבודה אם מותר לקיימה בביתו או שצריך להוציאה

נשאלתי בדלת שחקוק עליה עבודה זרה שלא עבודה אם מותר לקיימה בביתו, או שצריך להוציאה מביתו ויש להסתפק אם עובר בלאו דלא יהיה לך אלוהים אחרים על פני, וכן יש להסתפק משום האיסור של לא תביא תועבה אל ביתך.

הנה ברש"י פרשת יתרו בלאו דלא יהיה לך אלוהים אחרים על פני כתב וז"ל לא יהיה לך למה נאמר לפי שנאמר לא תעשה לך, אין לי אלא שלא יעשה, העשוי כבר מניין שלא יקיים, תלמוד לומר לא יהיה לך, עכ"ל, ומדבריו נראה שאסור לקיים את העשוי לעבודה זרה וכמו שאסור לעשות ע"ז גם אם אינו עובדה הכי נמי אסור לקיים העשוי לשם ע"ז גם אם אינו עובדה.

אבל הרמב"ן בפרשת יתרו שם כתב וז"ל לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני, כתב רש"י לא יהיה לך למה נאמר לפי שנאמר לא תעשה לך, אין לי אלא שלא יעשה, העשוי כבר מניין שלא יקיים, ת"ל לא יהיה לך, וזו באמת ברייתא היא שנויה במכילתא, וא"כ תהיה זו מצות לא תעשה בלבד אזהרה למקיים ע"ג ברשותו ואין בה מיתת ב"ד, ולמה הקדים הקיום שהוא בלאו להשתחויה ועבודה שהם בכרת ומיתת ב"ד, ולפי דעתי שאין הלכה כדברי זאת הברייתא, וכדברי יחיד היא שנויה, שכן שנינו בספרא (ריש קדושים) ואלהי מסכה לא תעשו לכם (ויקרא יט ד), יכול יעשו לכם אחרים, ת"ל לא לכם. אין לי אלא לכם, יכול הן יעשו לאחרים, ת"ל לא תעשו לא לכם ולא לאחרים. מכאן אמרו העושה ע"ג לעצמו עובר משום שתי אזהרות, משום לא תעשו ומשום לא לכם. רבי יוסי אומר משום שלש, משום לא תעשו ומשום לא לכם ומשום לא יהיה. הרי שר' יוסי יחיד במקום רבים הוא האומר כי לא יהיה לך אזהרה למקיים ע"ג, ולדברי תנא קמא אינו כן, עכ"ל, ומבואר בדבריו דס"ל שלא נאסר אלא בעשיית ע"ז לו ולאחרים אבל המקיים ע"ז שכבר נעשה אינו עובר בלאו.

יבואר דשית הרמב"ם שאין לאו במקיים עבודה זרה שלא נעבד בתוך ביתו

וכן נראה מדברי הרמב"ם שלא מנה איסור זה בכל איסורי ע"ז, שהרמב"ם כולל חמושים ואחת מצוות עשה ול"ת באיסור ע"ז ולא מנה באחת מהן איסור מקיים ע"ז, ונראה מדבריו דס"ל דלא קי"ל דלאו זה בא לומר שלא לקיים ע"ז ולא נאסר אלא עשיית ע"ז.

ולאו דלא יהיה לך אתי לענין אחר לדברי הרמב"ם, וכמש"כ בפ"א מהלכות יסודי התורה ה"ו וכל המעלה על דעתו שיש שם אלוה אחר חוץ מזה, עובר בלא תעשה שנאמר לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני, וכופר בעיקר שהוא העיקר הגדול שהכל תלוי בו, עכ"ל, וכ"כ בחינוך מצוה כ"ו וז"ל שלא נאמין אלהים וזולתי השם יתברך לבדו, שנאמר [שמות כ', ג'] לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני, ופירושו לא תאמין אלוה אחר וזולתי. וכתב הרמב"ן ז"ל [בפירוש התורה כאן, ובהשגותיו לסה"מ ל"ח ה'], לא תמצא לעולם שיאמר הכתוב אלוהים אחרים רק על האמת הלב, אבל על העשייה לא יאמר לעולם לא תעשה אלוהים אחרים, כי לא תפול בלשון עשייה אחרים. ויפה דקדק וזכרנו לברכה, דברי פי חכם חן, עכ"ל.

בעניין קידוש שבת אם דומה למצוה להקדישו בבכור ואם חייל קדושה בדבורו ומתוספת קדושה להשבת על ידי הקידוש

נדרים אבל אי נימא שאינו אלא מצוות הקדשה בעלמא אפשר דלא מהני אלא בגדול ואפשר שהמצוה היא להקדישו מה שיכול להתקדש אי לא היה מוקדש.

בענין האם קידוש בשבת השבת מתקדש ע"ז

ועי' בבעלי התוספות על התורה, בפר' בראשית, שכתב בגדר "מצות קידוש בשבת", וז"ל "ויקדש, למה מקדשים השבת, שהרי השבת קדוש ועומד, י"ל אמת הוא שאין צריך קידוש למצוה, אבל מ"מ צריך לקדשו, דומיא לזה, מה שאומר, אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו, ובמקום אחר אומר, הזכר תקדיש, א"כ קשו קראי אהרדי, אלא י"ל אמת הוא שאין צריך לקדשו שמרחהו הוא קדוש, ורק מצוה להקדישו" עכ"ל, וכע"ז כתב בשו"ת "שואל ומשיב" רביעא ס' ר"א, וז"ל במה דצריך לקדש את השבת וכו', לכאורה צריך ביאור, למה צריך לקדוש כלל, הא הוא מוקדש ועומד, ולפענ"ד נראה דהדבר דומה לבכור קדוש מרחם, ואפ"ה בעי לקדשו, ואף דנחלקו בזה בערכין דף כט' ועין בטו"ש ע"ז ס' שו', מכל מקום שבת דקדושתו חמורה מאוד וחביבה, והזירה תורה דלא די במה שמקדשת ועומדת רק שצריך לקדש בפה" עכ"ל, ונראה מדבריו שקדוש שבת בדברים הוא תוספת בקדושת השבת ודמי לבכור שקדושתו מרחם ומצוה להקדישו.

ובגדר מצוות קידוש שבת שנראה שמקדשו להשבת בדברים דעל ידי דבורו מתקדש השבת לכאורה נראה כן בפירוש הרמב"ן על הפסוק זכור את יום השבת לקדשו וז"ל אבל לרבותינו עוד בו מדרש ממלת לקדשו שנקדש אותו מעין וקדשתם את שנת החמישים שנה שהיה טעון קידוש ב"ד לומר ביובל מוקדש אף כאן צוה שזכור את יום השבת בקדשו אותו. וכך אמרו במכילתא לקדשו, קדשוהו בברכה, מכאן אמרו מקדשין על היין ככניסתו, אין לי אלא ליום, ללילה מניין, ת"ל ושמרתם את השבת (להלן לא יד).

בהא דמצוה להקדיש את הבכור נסתפקו האחרונים והארכנו בגליון פרשת במדבר ופרשת נשא אם חייל קדושה נוספת בזה או שאינו אלא הקדושה מצד הבעלים אבל לא חייל קדושה נוספת בבכור, וכעת נוספו כמה ענינים נפלאים.

והבאנו מהגאון הגדול ר' דב לנדו שליט"א להסתפק בזה כנמה דינים דיש להסתפק אם מותר להקדיש הבכור בשבת דלאו תלוי אם מתוסף קדושה בהקדש יש מקום לומר שאסור לעשותו בשבת כמו כל הקדש אבל אם אינו אלא דבור בעלמא אבל לא מתוסף ביה מידי אפשר דשרי לעשותו בשבת.

ואפשר דאפי' אם מתוסף ביה קדושה אבל הרי הקדושה שמתוספת לא משנה הבעלות ובוה אפשר דאינו אסור בשבת ואפשר דדמי לנדר דהיינו קונם שנחלקו אם מותר לעשותו בשבת דחלות קדושה ואיסור גם אסור לעשותו בשבת וצ"ע. וראיתי בספר חרדים שכתב שאסור להקדישו בשבת ומדבריו נראה דמתוספת קדושה בבכור ולהכי דמי למקדש שאסור להקדישו בשבת.

ויש עוד להסתפק אם הקדיש ראשו של בכור אם סגי בהכי דפשטא קדושה בכולה אבל אם אינו אלא דבור בעלמא ולא מתוסף מידי מסתבר דלא אמרין פשטה קדושה בכולה.

עוד יש להסתפק אם מהני שאלה על הקדש זה דאם מתוסף קדושה שפיר מהני שאלה אבל אם לא מתוסף קדושה לא שייך להשאל עליו.

עוד יש להסתפק אם חייל קדושה זו במחשבה דאם הוא כהקדש בעלמא הרי הקדש חל במחשבה אבל אם אינו אלא מצוה להקדישו אפשר דאינו אלא בדבור ומהכי תיתי דמהני במחשבה כלל.

עוד יש להסתפק אם מהני הקדש זה על ידי מופלא הסמוך לאיש דאי נימא שהוא חלות קדושה נוספת גם המופלא הסמוך לאיש יכול לעשותו כמו בכל פרשת

והנה לעניין טלטול מוקצה יל"ז אם כל מה שחשיב מעשה לענין מזיק חשיב מעשה גם במוקצה, דהנה בסנהדרין דף ע"ז ב' מבואר דההורג נפש בהסרת בידא דמאי בכח ראשון חייב דזה חשיב מעשה ידיה, אבל לגבי מוקצה הרי הובא ברמ"א בס' שח"ג ב' בשם מהרי"ל שמותר לטלטל מוקצה בנתיבה א"ע"פ החשיב מעשה גמור ברציחה ובבכמה, וחזו"ן דל"ז כל מה שחשיב מעשה לכל דיני התורה חשיב מעשה לעניין טלטול מוקצה, וכך חזו"ן דל"ז מבואר בגמ' שישנו חשיב מעשה גמור בכל התורה כולה, ומשום דבמוקצה בענין מעשה ידיו ממש וזהו סג' שחשיב מעשה ידיה שיתחיל אליו הטלטול מוקצה.

המוקצים אלא מטלטל את המים המותרים ואגב זה מטלטל המים האסורים וא"כ ל"ח טלטול מן הצד לצורך דבר האסור שהרי אינו צריך לכמה טיפים מוקצין שנפלו לתוך המיכל שהרי די לו במים המותרים ולכן פשוט שאינו אסור בהורדת הידות של המים שאינו חשוב כטלטול המוקצה. **אלא** דהיה מקום לאסור את הורדת המים משום שמשמש במקצה וזה אסור גם כשאנו מטלטלים, אבל אפשר שאינו חשוב כמשמש במקצה מה"ט שאמרנו שהרי אינו צריך למים אלא כדי לו במים המותרים וא"כ לא חייב כמשמש במקצה שהרי אינו צריך להם, ולכן נראה דשרי להוריד המים אע"פ שמעורב בהם מים מוקצין.

והנה יש להסתפק ביש לו מים שבאו על ידי מעשה שבת ונתערבו במים שלא נעשו בו מלאכת שבת אם מותר להשתמש בהם לנטילת ידיים, שהרי א"צ לאותם מים האסורים, וא"כ לכא"ל לא חשיב שמשמש באיסור, אבל **שמעתי בשם מרן הגאון ר' דב לניו שליט"א שאמר לאסור להשתמש בזה**, ואולי אמרין שכל שנתערב בו איסור ולא בטל הכל נאסר בהנאה כמו חמץ שנותר בדיתר שהכל אסור בהנאה ואי אפשר למכור הדיתר חוץ מדמי חמץ שבו יעו"ש שו"ע סי' תמ"ז וצ"ע.

והנה בארחות שבת חלק ג' פרק כ"ה הלכה מ"א כתב במיחם מים שהיה מוכן מערב שבת ובו כמות מספקת של מים חמים והלך עברין והוסיף בתוכו בשבת מים ונתבשל מותר ליקח

מים מהמיחם, ולהשתמש בהם אף שמעורבים בהם מים שנתבשלו בשבת והטעם מכיון שהיו במיחם מים מוכנים די הצורך אין אנו דנים את השותה מהתערבות כנהנה ממעשה שבת. **והביא** במקורות לזה שכן אמר מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל שאינו חשוב כנהנה ממעשה שבת, וכעין גדר זה בדיון מעשה שבת הביא בספר תשובות והנהגות ח"ב סי' קצ"ו תשובת הגר"מ סולוביצקי זצ"ל בשם אביו הגר"ח זצ"ל עי"ש שדייק מלשון הרמב"ם פ"ו הל"ג שכתב אסור ליהנות דמעשה שבת אלא כמאלכות אסורות אלא הוא קנס שלא יהא חסיד מהמלאכה ומטעם זה דן לומר **שבליעת כלים אינה אסורה במעשה שבת**, ולפי זה נראה שאם היתה במיחם כמות של חמישים כוסות והוסיף העברין כוס אחת הרי אנו אומרים שחמישים הכוסות הראשונות מותרות כולן בשימוש כיון שכאשר שותה אותן אין הוא נהנה מהחילול השבת.

אמנם לכא"ל צ"ע דא"ר קי"ל כהרשב"א שהובא בגמ"א סימן ש"ח והובא בגמ"ב ס"ק ד' שגם בליעת הכלים אסורה במעשה שבת א"כ מוכרח שמעשה שבת חשיב כמאלכות אסורות והוי חפצא דאיסורא ואסור גם אם אינו חשוב כנהנה מהמלאכה שהרי בליעות בוודאי אינו נהנה מהמלאכה, וא"כ קי"ל כהרשב"א, וא"כ קשה להדיר זה שתערובת מים היו מותרים וצ"ע. **אבל** יש לומר שכל שנאסר משום מעשה שבת שנהנה מאותו מעשה שבת והיה לו לתועלת שוב נאסר בחפצא אבל כל שלא היה לו לתועלת כלל מאותו מעשה אינו נאסר כלל וצ"ע.

הכנה לחדש אלול לייקר ולהחשיב את המתנה של חדש אלול והימים הנוראים

ורחמנות עליו שיש לו אפשרות להיות מאושר כל יום מאמירי פסח"ו ומפסידו זאת, ובוכריו בילדותו שהייתה מתפלל עם אאמ"ר זצ"ל בבית הכנסת בבתי נישין והיו שם כמה צדיקים שהתפללו במתנות אבל חזק בלבי שראיתי את הצדיק ר' נחמן דובניק זצ"ל שהיה מתפלל פסוקי דזמרה עם כזה טעם נפלא והיה נראה לעין אף שהוא בולע כל מילה של הפסוד"ו כמו מעדן שלא אכל מעולם, עם כזו שמחה מיוחדת, וגם אנו יכולים לזכות לזה שגם אנו מבני אברהם יצחק ויעקב אלא שצריך להתפלל על כך ולהשתוקק לזה.

ובימי האלול אפשר לזכות לזה בקלות להגיד את המילים במתנות ולהתבונן בהם, ואחר כך כל השנה נצדק לטעום את הטעם של התפילות הנפלאות של אלול והימים הנוראים.

והנה אצור במנ" ברכות מאי דכתיב כיום וזולת לבני אדם דברים העומדים בריבוי של עולם ובני אדם מזלזלים בהם והוא התפלה.

וצ"ב מהו הלימוד כמה שאמר הכתוב ובני אדם מזלזלים בהם והרי הכתוב בא ללמדנו שהתפלה עומדת בריבוי של עולם ומפילא ידעין שאין לזלזל בהם משום שהרי הוא עומד בריבוי של עולם, ומה בא ללמדנו בזה שבני אדם מזלזלים בהם ולמה הוצרך לומר שבני אדם מזלזלים בתפלה.

ונראה שבא ללמדנו שלמי שמזלזל בהם אינו עומד בריבוי של עולם והוא מה שהכתוב אומר כיון דהם עומדים בריבוי של עולם למה אין רואים שהתפלה מתקבלת ופועלת, ועל זה אמר ובני אדם מזלזלים בהם ולהכי אין התפלה פועלת כמו שבכחו לפעול שכל דבר שהאדם אינו מעריכו אינו פועל עבורו פעול.

וכן נשמעתי בשם בעל הכוכבי אור על מה שאמרנו בראש השנה דף י"ח ע"א היה רבי מאיר אומר שנים שעלו למטה וחולין שוה וזה שנים שעלו לגרודם לידון ודין שוה זה יד וזה לא יד זה ניצל וזה לא ניצל מפני מה זה יד וזה לא יד זה ניצל וזה לא ניצל זה התפלה ונענה וזה התפלה ולא נענה מפני מה זה נענה וזה לא נענה זה התפלה תפלה שניענה וזה לא התפלה תפלה שלימה לא נענה וזה הנורא"ר רמז בפרסום ובקשטם שבת א"ר אלוהיך ומצאת תחילת הפסוק בלשון רבים וסופו בלשון יחיד וזה ביקש ונענה.

ולכאורה האדם שנמצא על הגרודם למה לא התפלה תפילה שלימה וביאר שכל שלא האמין בישועה ד' אלא התפלה כאדם שאומר אם לא יועיל לא יזיק, אין התפלה נשמעת, דמי שאינו מאמין וכומח שר' ישמעל תלפתו לא מתקבלת תפלתו.

ושמעתי בשם הגרמ"ל זצ"ל שאמר למנהיג ת"ת שבאו אליו בעניין קבלת תלמידים באיזה בתים לקחת תלמידים ואמר זה פשוט שאם האבא אינה לבושה בצניעות לא לקבל את בנה לת"ת אלא גם צריך לבדוק אם האב מגיע בשחרית בשבת באיחור לא לקבל את בנו לתלמוד תורה שהוא זולול בתפלה שבעניניו אינו מרד ומכנה ולימה יאמר לתלמידו וזה מבטל וטרא.

והנה אמרו חו"ל בגמ' נדרים דף פ"א שאבדה הארץ על שלא בירכו בתורה תחילה, וכבר פירש בזה שאע"פ שאמרנו שחורבן הבית היה משום ג' עבירות חמורות מ"ט התורה לא הגיע עליהם שלא יכשלו בעבירה משום שלא בירכו בתורה תחילה.

וכתב בספר כוכבי אור להאגון הצדיק ר' יצחק בלור זצ"ל בביאור דברי הר"ן בגדרים שמה שלא בירכו בתורה תחילה הוא משום שהתורה לא היתה חשובה בעיניהם ומשום נכי לא הגיע עליהם, והיוני טעמא משום שלפי מה שמחשיב את התורה התורה משפיעה עליו ומגדלת אותו ומרוממתו, ומי שאין התורה חשובה בעיניו אין התורה מגדלתו ומרוממתו.

וכמו שאמרנו חו"ל בברכות דף ס"ב ע"ב אמר רבי יוסי וזכר ליהנות מאורם של הימים האלו. את הבגדים סוף אינו נהנה מהם, שנאמר והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בגדים ולא יחם לו.

ובספר משנת ר' אהרן למרן הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל כתב שאם האדם לא חשיב את ימי האלול, סופו כשיצטרך להם לא יוכל ליהנות מאורם חו"ל שכל דבר שהאדם אינו מחשיבו ומזלזל בו אינו זכר ליהנות מאורם. ועוד מצינו ברא דאמרנו בשולחן ערוך סימן ק"פ סעיף ד' וז"ל אף על פי שמותר לאבד פירות שאין בהם בית, מכל מקום קשה לעשות, עכ"ל, ומבואר דהמזלזל בפת לסוף אינו יכול ליהנות ממנו ונעשה ענין רח"ל.

ולכן כמה שמועץ מעריך עורכר של הימים הקדושים של אלול ומשתדל למלאות עבודת ימים אלו כראוי וזכה לקבל שפעת אורם של הימים האלו. והקב"ה יעזור שנוכה שהאלול הזה עם כל הברע"ן וההתעוררות וההתלהבות וידי' בירר שאת וביתר עז, ואז נזכר לראש השנה של דביקות בהקב"ה שאין כמותו, ונוכה לכתובה וחתימה טובה.

והשנה שראית את יד ד' מדת הדין בתוקף גדול כל הרבה צעירים נסתלקו מן העולם באופן מבהיל וטרא שלא כדרך כל הארץ והכל נסתב ונחתם ברה"ח וביזה"א נא צריכים להתבונן כראוי כדי לזכות ברחמים גדולים מאתו יתברך.

ושמעתי מעד נאמן שסיפר איזה התעוררות שהיה למרן הרב שך זצ"ל ממעשה נורא שסיפרו לו והוא נוגע להתעוררות בימים אלו, שסיפרו למרן הרב שך על יהודי מאושר שהיה עני מרוד ויה היה בדיקדוקי עניות כבורה מבטלה ביותר, והרי אמרו בגמ' ערובין ריש פרק מי שהוציא שוחד מן הכותר, שמעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו הוא דקדוקי עניות רח"ל, ואצל אותו עני היה דקדוקי עניות נוראים וכל הבית היה אצלו קשה מאוד וגדול הילדים וחיוכום וכמה מילדי ירדו מן הדרך רח"ל.

וכשהגיע לסביבה גיל של ששים הוא קיבל מכתב מארצות הברית שהיתה לו קרובה חרקה שנפטרה בל ילדים והיתה עשירה מופלגת, ובעצם היא נפטרה שלושים שנה קודם לכן אבל עד שעשו כל הברורים מי הוא הוריש שלה לקח שלושים שנה, ובאותו זמן פסקו בבית המשפט שהוא הוריש הקרוב ביותר אליה והוא יירש את כל נכסיה.

ואתו יודי' כשנעזר לו סדר גדול הורשה שנעמד על שלושים מליון דולר שגם היום אותו סדר בא כל באתו הזמן היה זה הון רב ועצום מאוד, ובתחילה אותו יהודי שמח שמחה גדולה שכעת לפחות בשארית חייו יוכל להיות בכבוד וברוח, אבל אח"כ הוא התבונן בעצמו שבעצם הוא היה כבר שלושים שנה גביר אדיר והיה יכול כל ימיו חייו להתגלגל ברוח וכל הצער והדקדוק עניו שסבל בהם מאוד והיה חי כמו רב מנין וכל היה בטעות והיה יכול להיות בטוב ובשמיים אולי היה יותר טוב ועתיו שיהיה לו אח"כ, ומרוב צער על כל ימיו חייו שחי בטעות מחמת אי ידיעת האמת אחו אותו השבץ והוא נפטר.

וכשסיפרו אותו הרב שך זצ"ל אסון זה שכבר זכה בכסף רב ולא יכל להנות ממנו ואמר שיש ללמוד מוכחן התעוררות גדולה, שכל אחד ואחד, כל בחור וזמן, אלו היה יודע את חומרת הנפש העצומים האצורים בקרבו לאיזה דרגות הוא יכול להעפיל לחיות תלמיד חכם מופלג בידעת ובהבנת התורה בעומק העיון ובתפילות ובמסור בהתרוממות גדולה היה עושה את המאמצים כדי לזכות לזה, וכל מה שחסר הוא שאינו מעריך את הכוחות העצומים האצורים בלבו של כל אחד ואחד מבני נפש, ואם באמת היינו משתמשים בכוחות הללו כראוי היינו יזכים לקבל את המתנות הנפלאות שהקב"ה חונן בהם את כל אחד ואחד, אך איננו מאמינים מספיק בכוחות העצומים למה אנו יכולים להגיע, וזה הצער הגדול ביותר שיהיה לאדם אחרי פטירתו כשהאדם נפטר מראים לו את גודל כוחותיו שלא ניצל כראוי וכשרואה את ראי' הוא יכול למוות פעם נוספת מגדול צער.

ושמעתי מהגה"צ ר' שמשון פינקוס זצ"ל שהיה למה הדבר דומה באחד שהיה רגיל לנסוע בסוס ועגלה מבני ברק לירושלים, וזמן הנסיעה היה אורך יום שלם, או יותר, ולמים הוא קיבל מנוחה, והוא נסע בה במהירות של שלושים ק"מ ש' והיה מורעה מאוד שהרי לעומת מה שהיה לפי כן אורך הנסיעה יום או יותר, הרי מנחת במנוחה בכמה שעות הוא מגיע לירושלים, ואחרי זמן בא אחד ואמר לו שמתחבטת שאתה נוסע אפשר לנסוע אפילו כ"ש להגיע בתוך שלושת רבעי שעה לירושלים, וכששמע זאת כאב לו מאוד על כל בזבוז הזמן שנסע שלושים ק"מ ש' והיה יכול להגיע בתוך חמות משעה למחוז חפצו.

וכס אמר מרן הרב שך זצ"ל לראש ישיבה שבקש ממנו ליטול על עצמו עול ישיבה אחת ואמר שאינו מסוגל לכן ואמר מרן הרב שך שלא מי שיכול עושה אלא מי שאינה יכול למי שעושה הקב"ה נתן כוחות מיוחדים שלא חשב שיש לו אותם כוחות.

וכן יש לומר על ימי האלול שאם היינו יודעים כמה אפשר לזכות ולהרוויח בימי האלול כמו שבאמת הוא שאלול יותר קל להתקדם ברוחניות, ומכאן לענין תפלה שכל השנה קשה מאוד לעבוד להתפלל בכמות ולזכות את המשתמטת שמתחבטת בכל יום בעניינים הלכתי לזכות כראוי שיהיה מועילות קשות שבמקדש, ובימי האלול יותר קל לזכות לזה, וצריך קצת להתאמץ ולהחליש שאנו רוצים להתפלל יותר טוב וללמוד יותר טוב ולהתפלל על הדבר שנוכל לכוון לביתו בתפילה ושיהי' לנו טעם בתפילה, ושנזהר לומר פסוקי דזמרה בכמות והקב"ה שומע תפלתו ונותן לו בקשתו בשפע גדול. וישנם צדיקים שמחזיקים בכל יום בכליו ענייני לומר פסוקי דזמרה והם חיים מאמירת פסוקי דזמרה בכמות, ואפשר לראות שני אנשים אחד כ"כ מאושר באמירת הפסוד"ו והתוכחה לזה כל יום וכל ימיו הוא מאושר, ואחד הוא "נעב"ד" שהוא היה מעדיף לללל אם אפשר על אמירת הפסוד"ו ואין לו שום טעם בה

שמעתי מעשה נפלא שהוא מוסר השכל נורא מהגאון ר' חזקוני **משקבסקי שליט"א**, על בחור בפנובי' שבראש השנה התפלל תפילת שחרית והתפילת מוסף לא הצליח להתפלל בהם כראוי בהתעוררות והתלהבות הראויה לרה"ה, ולכן נשבר בקרבו על כך והיה תורה בלבו שמה השנה הבאה עליו לזכות שגם יתא היפך הטוב ח"ו, ובאמת אנו מאמינים בני מאמינים שהתפלות כ"ה"ם קובעות לכל השנה וכל אחד רוצה שתפילתו בראש השנה תהי' מעמקא ומעמקא שכל השנה תהי' שיריה וישריה שתפילתו נתקבלה בארבה ויבצון לפניו יתברך, שהרי כל דבר בראש השנה קובע לכל השנה, וכמו שכתב השו"ע בשם הירושלמי ואיך נאמן דמדין בריש שנת דמדין כבולא שנתא, ולכן מקפידים שלא ליטול ברה"ה שלא ית' מולו ישר, דכדאל גופא בחר רישא גירי, שכל השנה נגדלת אחר הברית השנה, ולכן יש ליהדר מאוד מן הכעס ומן העצבות ברה"ה, וגם אוכלים דברים מתוקים כדי שיהי' יום ר"ה כולו בשלימות. וכן בעניני הרוחניות שכמובן צריך שיהי' הכל בשלימות, ואפי' אנו שהוא בגמ' חטא אין אוכלין ברה"ה כל שכן חטא עצמו שהוא ודאי בגימטריא חטא יש ליהדר מאוד שלא להכשל בחטא ובעוון, וכל המצוות שאנו מקיימים בתחלת השנה הקר"ש הראשון המעריב הראשון השחרית הראשון הקימה הראשונה כולם צריכים להיות באופן נעלה מאוד שהרי כולו גופא בחר רישא גירי, וכל דבר קטן ברה"ה הוא חשוב מאוד שהרי כיום זה נגדלת כל השנה, והבחור הג'ל' שתפילתו לא היתה עם התעוררות כראוי היה מאוד שבור ורעיון מכבד.

ולכן נגמיר בדרך לזכות למרן המשגיח ר' יחזקאל ליוונשטיין זצ"ל לשפוך לפניו את כל ליבנו, ואלה היה בטוח שהמשגיח יעודדו ויאמר לו שכל תפילה לא חשובה מאוד ותפילה שבאה בקושי נעלה בנורה ואין לו וטענה איזו תפילה היא זו, ומי שהיה נגש אל ק' הייתי אומר לו שתפילה שלא הולכת בקלות ומתאמצת בכל זאת היא "יועלג"א תפילה", וזה באמת נכון, אבל המשגיח אמר לו דבר אחר וזה חשוב שנדע ידיעה זו עוד טרם בא ראש השנה שבר"ה כבר זה יד' מאוחר וכבר יהיה מנוות לא יוכל לתקן.

והנה אותו בחור בא למרן המשגיח ואמר לו שהוא מאוד דואג כיצד תראה שנתו שהי' התפילה שלו היתה כ"כ בלא התעוררות והתרגשות ולא יכל להתפלל מעומק הלב, ואמר לו המשגיח בחור'ל אתה חשוב שהתפילה בכמות והתעוררות באה לבד, תפילה כזו היא מתנה מאת הקב"ה, ולמי הקב"ה נותנת מנתה זו והתפלה תהי' עם כל ההישמע' וההרגש, למי שהתבונן כל האלול ולמד בהתמדה, ותפלתו היתה ביותר שלימות באלול וגם התפלה והתקן על נפשו שהקב"ה יעזור את ליבו קצת יותר בתפילה ובתשובה, ולמד מוסר בכל ימי האלול וכל ימי הרחמים והסליחות היו אצלו בהתחזקות עצומה, הוא זוכה למתנה נפלאה זו שהתפלות בימים הנוראים הם כמעלה גדולה.

אך מי שהי' בעצלות והזניה את עבודת ימי האלול לא יזכה במתנה זו, ואפשר להוסיף שאלול הוא כמו ער"ש שהרי חודש השביעי הוא חודש תשרי והוא נגד השבת של השנה, ואלול הוא כמו ערב שבת ומי שטרח בערב שבת הוא יאכל בשבת, שבאלול אפשר לראות את עצמנו שכשיגיע ר"ה הקב"ה יפתח את ליבנו, ועי' עבודת האלול אפשר לזכות לקבל מתנה נפלאה זו אבל בלא עבודה אי אפשר לקבל מתנה זו, כך היו דבריו לאותו בחור.

ודברים נוראים אלו אנו צריכים לדעת קודם ראש השנה מי שרק בראש השנה יידע זאת כבר הוא מאוחר ורחמנא ליצילן מכונן דא, אבל קודם ימי האלול בזמן שאנו עומדים בפתח הימים הנפלאים של ימי האלול שאנו כדאי מאוד לחיות עם מחשבה זו וליקר את ימי האלול הבאים עלינו לטובה.

ושמעתי שהגאון ר' דב זוכבסקי זצ"ל שהיה מראשוני תלמידי ישיבת סלבודקה באר"י פגש מישהו באלול ושאל אותו איזה יום היום בחודש והוא לא ידע, ואמר לו שאם אתה לא יודע איזה יום היום בחודש אי אפשר לדבר ענין אתה שחירא איך יום את עבודת האלול ורח"ל מהאי דעתא מי שהי' בלא להרגיש את יקרות חדש אלול.

והנה הג' ש' של ימי הרחמים הוא מיום הראשון של חדש אלול וכל מ' יום הוא שלימות בכל עניין כמו יצירת הולד שהוא למ' יום וכמו נתינת התורה שהוא למ' יום וכשמתחילים את כל הימים כדי לזכות לקניין שלם בימים אלו הרי הוא זוכה לפי מעשיו שהקב"ה יפתח לבו בימים הקדושים להיות בעצא דמיהמנות ולזכות לשנה טובה, וצריך לתפוס את הימים האלו שהם יקרים מאוד מאוד להתפלל ולהתחנן וללמוד ולהכין את עצמנו לקראת הימים הנוראים הנפלאים.